

Έγραψαν για το βιβλίο...

Το Ταξίδι

Φραντσέσκα Σάννα

Εικονογράφος: Φραντσέσκα Σάννα
Μετάφραση: Μαρία Παπαγιάννη

«Πώς μπορείς να εξηγήσεις σε ένα παιδί τι είναι ο πόλεμος; Πώς να του πεις τι είναι ο ξεριζωμός και η προσφυγιά; Ο θάνατος. Η Φραντσέσκα Σάννα έγραψε μία πολύ συγκινητική ιστορία, βασισμένη σε αληθινά γεγονότα, την οποία αφηγείται ένα παιδί, και μέσα από την καταπληκτική και γεμάτη χρωματικές αντιθέσεις (μαύρο=πόλεμος, φόβος / χρώμα=ζωή, ελπίδα) εικονογράφησή της δίνει στους μικρούς αναγνώστες τα εργαλεία να κατανοήσουν το πολύ δύσκολο αυτό θέμα. [...]

Αν και οι λέξεις μετανάστης και πρόσφυγας έχουν μπει πλέον στο καθημερινό μας λεξιλόγιο, κανείς δεν ξέρει τι κρύβουν οι ιστορίες αυτών των ανθρώπων που αναγκάστηκαν με πολύ βίαιο τρόπο να αφήσουν το σπίτι τους, να περπατήσουν χιλιάδες χιλιόμετρα, να βρεθούν αντιμέτωποι με τεράστια κύματα μέσα σε σαπιοκάραβα, για να πατήσουν το πόδι τους σε μian άλλη ήπειρο, με το μέλλον τους να διαγράφεται αβέβαιο, αλλά τουλάχιστον μακριά από τον πόλεμο. Η Σάννα ήθελε λοιπόν να βγάλει παραέξω αυτές τις ιστορίες. Το *Ταξίδι* έγινε το αντικείμενο της μεταπτυχιακής της εργασίας στο Πανεπιστήμιο της Λουκέρνης, όπου σπούδασε εικονογράφιση, και εντέλει αποτέλεσε βήμα σε όλους αυτούς τους ανθρώπους να πουν την ιστορία τους και να φανεί σε όλους το μεγαλείο και η δύναμη της ψυχής τους για μια ζωή μακριά από τον πόλεμο [...]

Ζωή Κοσκινίδου, kokkinialepou.gr

«Το *Ταξίδι* είναι η ιστορία όλων των προσφύγων. Δεκάδες ιστορίες, ιστορίες προσφύγων, ιστορίες ταξιδευτών υπό το καθεστώς της ανάγκης, ιστορίες που τόσους κοινούς τόπους έχουν μεταξύ τους γίνηκαν μια τόση δα ιστορία, πήραν μορφές και χρώματα και έφτιαξαν στον χάρτη και το χαρτί τη μοναδική πορεία αναζήτησης ενός νέου τόπου.

[...] Χαιρετάς φίλους και γνωστούς, φορτώνεις τα όποια συμπράγκαλά σου σε ένα αμάξι, νύχτα, και κινείς για το άγνωστο. Τα σύνορα είναι κλειστά. Κοιμάσαι στο δάσος, σα ζώο, μέσα στο σκοτάδι. Δίνεις λεφτά για να σου δείξουν το μονοπάτι που σε σώζει. Η μάνα σου τα δίνει.

Έγραψαν για το βιβλίο...

Περνάς το μονοπάτι. Συναντάς τη θάλασσα. Μια βάρκα φορτωμένη με δεκάδες άλλους σαν εσένα αναλαμβάνει να σε περάσει απέναντι, στη γη της επαγγελίας. Η βάρκα χοροπηδάει. Τα θεριά της θάλασσας αποκάτω σε λιγουρεύονται. Ξημερώνει. Βλέπεις στεριά. Εδώ θα είσαι ασφαλής πια. Μακάρι να είναι έτσι.

Κείμενο βραχύ, προτάσεις κοφτές, αφήγηση λιτή, με λέξεις λίγες, εύκολες, ξεκάθαρες, μια ποίηση του απλού ξεδιπλώνεται σε όλη την ιστορία. Όπως είναι οι διάλογοι και οι αναπνοές των παιδιών που φοβούνται.

Η Φραντσέσκα Σάννα κάνει ομολογουμένως ένα πολύ δυνατό συγγραφικό ντεμπούτο. Η ιδιαίτερη προσέγγισή της στην εικονογράφηση (που κάνει η ίδια) ολοκληρώνει το υπέροχο αυτό ταξίδι. Ένα βιβλίο τόσο βαθύ, όσο τα πελάγη του φόβου που πλέεις. Ένα βιβλίο που μπορεί να οδηγήσει τη σκέψη των παιδιών σε μονοπάτια αγάπης, ενσυναίσθησης, κατανόησης. Ένα βιβλίο-απόλυτη πάσα. Και κυρίως ένα βιβλίο κανονική λογοτεχνία που κερδίζει με την απλότητα και όχι με την ψυχαναγκαστική επίδειξη των λογοτεχνικών αρετών του συγγραφέα του.

Οπωσδήποτε στις βιβλιοθήκες. Κι ας είναι μόδα η συγγραφή για τους πρόσφυγες. Το *Ταξίδι* της Φραντσέσκα Σάννα δεν παίζει με τη μόδα. Παίζει με το αυτονόητο».

Απόστολος Πάππος, elniplex.com

«Η εικονογράφος και συγγραφέας Φραντσέσκα Σάννα δίνει ακόμη μια εκδοχή των προσφύγων και του ταξιδιού τους μέσα από ένα κολάζ προσωπικών, αληθινών ιστοριών ανθρώπων που βρίσκονταν σε κέντρα μεταναστών στην Ιταλία. Δεν πρόκειται για ένα συνηθισμένο εικονογραφημένο βιβλίο, καθώς η εικονογράφηση έχει πρωτεύοντα ρόλο και το κείμενο δευτερεύοντα. Πρόκειται θα λέγαμε για ένα εικονοβιβλίο με θέμα την πορεία μιας οικογένειας (μόνο η μαμά με τα δυο παιδιά, γιατί ο μπαμπάς σκοτώθηκε), στον ξεριζωμό και στο μεγάλο τους ταξίδι για να σωθούν και να φτάσουν σε μια χώρα όπου θα είναι ασφαλείς. Και η ιστορία ξεκινά με την απόλυτα φυσιολογική ζωή που ζούσε η οικογένεια πριν τον πόλεμο και που τόσο πολύ μοιάζει με τη ζωή του αναγνώστη.

Από την πρώτη κιόλας σελίδα, τα απαλά χρώματα της ανεμελιάς, της ηρεμίας και της γαλήνης σε μια ακροθαλασσιά συναντιούνται με το σκούρο χρώμα της θάλασσας, η οποία στην αμέσως επόμενη εικόνα, όπου ανακοινώνεται η έναρξη του πολέμου, μετατρέπεται σε μια μαύρη σκιά με χέρια απλωμένα, έτοιμα να κατασπαράξουν την όμορφη μέχρι τότε ζωή. Και το μαύρο κατακλύζει το επόμενο σαλόνι, όπου ο πατέρας σκοτώνεται και απομένουν μόνο τα γυαλιά του και δυο πύργιοι στην άμμο για να θυμίζουν την ύπαρξή του και την πρότερη ζωή της οικογένειας. Γιατί από εκεί και πέρα τα χρώματα σκουραίνουν έντονα και μόνο όπου υπάρχει η ελπίδα μαλακώνουν. Και η ελπίδα και η ασφάλεια περνούν εικονογραφικά μέσα από τα βιβλία και το φυσικό περιβάλλον, το οποίο αλλάζοντας ένταση και χρώματα καθ' όλη τη διάρκεια της αφήγησης υποδηλώνει την αγωνία, τον φόβο, την κούραση, την απογοήτευση. Αντίστοιχα λειτουργούν και οι ανθρώπινες φιγούρες που μικραίνουν και μεγαλώνουν ή γίνονται μαύρες σκιές ανάλογα με τον ρόλο τους. Έτσι οι φρουροί γίνονται τεράστιοι μπροστά

Έγραψαν για το βιβλίο...

στη μικροσκοπική μητέρα με τα παιδιά της, που νιώθει ανήμπορη, ενώ ο διακινητής που τους εκμεταλλεύεται γίνεται ένα με τη μαύρη σκιά της νύχτας. Κι εδώ βρίσκεται μια από τις συγκλονιστικότερες εικόνες του βιβλίου, όπου τα παιδιά -αφηγητές λένε: “Στο σκοτάδι οι θόρυβοι της νύχτας με τρομάζουν. Αλλά η μαμά είναι πάντα κοντά μας και ποτέ και τίποτα δε φοβάται. Κλείνουμε τα μάτια και κάποτε μας παίρνει ο ύπνος”. Ταυτόχρονα η εικόνα δείχνει τα παιδιά να κοιμούνται και τη μητέρα να κλαίει, δημιουργώντας μια ισχυρή αντίθεση εικόνας - κειμένου...

Και το ταξίδι συνεχίζεται με κοπάδια μεταναστευτικών πουλιών να ακολουθούν τους ήρωες συμβολικά, με εικόνες και επιμέρους στοιχεία που δύσκολα μπορεί να αποτυπώσει κανείς με λόγια...

Γιατί αυτό το βιβλίο πρέπει κάποιος πρωτίστως να το δει και μετά να το διαβάσει...»

Χρύσα Κουράκη, lesxhanagnosis.blogspot.gr

«Πώς είναι να γνωρίζεις τον πόλεμο σε τόσο μικρή ηλικία; Πώς είναι να τα αφήνεις όλα πίσω σου και να ταξιδεύεις για έναν τόπο ξένο; Ένα μικρό κορίτσι αφηγείται τη μεγάλη περιπέτεια της ζωής του.

[...] Τα παιδιά είναι έτοιμα να ακούσουν τα πιο σκληρά πράγματα, αν κάποιος βρει τον σωστό τρόπο για να τους τα πει. Και η Σάννα τα καταφέρνει.

Γιατί φανερώνει τη μεγάλη αλήθεια: πίσω από τις λέξεις “μετανάστες”, “πρόσφυγες” και τους χιλιάδες αριθμούς των δελτίων ειδήσεων, κρύβονται άνθρωποι που είχαν μια ζωή πριν το μεγάλο ταξίδι και μικρά παιδιά που, σαν όλα τα παιδιά του κόσμου, έχουν όνειρα, φόβους και απορίες».

Χριστίνα Δρούζα, iefimerida.gr

«Από την πρόσφατη βιβλιοπαραγωγή ξεχωρίσαμε τρία βιβλία από τις Εκδόσεις Πατάκη, τα οποία αξίζουν την προσοχή σας. Εμάς μας άρεσαν πολύ και σας τα παρουσιάζουμε.

Το πρώτο είναι ένα βιβλίο που καταπιάνεται με ένα δύσκολο θέμα όπως είναι το προσφυγικό. Η συγγραφέας έγραψε και εικονογράφησε μια ιστορία βασισμένη στις πολλές ιστορίες που άκουσε από τους ανθρώπους που επιχείρησαν το “ταξίδι”, για να κυνηγήσουν τα όνειρα τους [...].»

Αγγελική Μποζίκη, eimaimama.gr

«[...] Επίκαιρο, γεμάτο αλήθειες, με εξαιρετική εικονογράφηση, το συγκεκριμένο βιβλίο μάς καθήλωσε, μας συγκίνησε, μας έκανε να δακρύσουμε και να συζητήσουμε για έναν κόσμο που δυστυχώς δεν μπορούν όλοι να

Έγραψαν για το βιβλίο...

απολαύσουν όπως εμείς...

[...] Το κείμενο είναι λιτό, αφαιρετικό, η εικονογράφηση συμπληρώνει τον λόγο και ζωντανεύει καθώς διαβάζουμε τον φόβο και την αγωνία των παιδιών. Το βιβλίο της Σάννα σε κερδίζει με την απλότητά του. Πραγματεύεται το αυτονόητο, αλλά την ίδια ώρα ρίχνει τα παιδιά-αναγνώστες σε μια πραγματικότητα που δεν πρέπει να φοβόμαστε να συζητήσουμε μαζί τους. Γιατί τελικά τα οδηγεί σε αυτό που επιθυμούμε να κερδίσουν μεγαλώνοντας: την ενσυναίσθηση.

Δεν πρέπει να λείπει από τη βιβλιοθήκη σας! [...]».

Μάγδα, kathemeragoneis.com

«[...] Καθώς επισημαίνουν οι μελετητές του, κάθε εικονογραφημένο βιβλίο δομεί το κειμενικό του μήνυμα μέσα από δύο αφηγήσεις: τη λεκτική και την εικονική. Στην τελευταία, πέρα από την αισθητική αναγνωρίζεται και η αφηγηματική της αξία, ο τρόπος που συμβάλλει στη ροή της αφήγησης και την πρόσληψη του κειμένου. Το λεκτικό μέρος μιας εικονογραφημένης ιστορίας σχετίζεται, κυρίως, με τον χρόνο της ιστορίας, ενώ το οπτικό με τον χώρο, όπως είναι γνωστό “οι εικόνες δείχνουν, ενώ οι λέξεις λένε”. Και όπως σε κάθε καλό εικονογραφημένο βιβλίο, έτσι κι εδώ η λεκτική αφήγηση αφήνει κενά και απροσδιοριστίες που έρχεται να καλύψει η εικόνα. Ενδεικτικά, μια προσεκτική παρατήρηση των εικόνων μάς οδηγεί στο συμπέρασμα ότι αφηγητής είναι το αγόρι της οικογένειας, είτε επειδή παρατηρεί καθισμένο στην καρότσα του ποδηλάτου και κοιτάζοντας πίσω ότι “Όσο πιο μακριά πάμε... όλο και περισσότερα αφήνουμε πίσω μας” είτε γιατί είναι το μοναδικό παιδί που γέρνει στα πλαινά της βάρκας κοιτάζοντας τον βυθό προκειμένου να επιβεβαιώσει τους φόβους του για ό,τι παραμονεύει κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας.

Ο τρόπος που ξεκινά η ιστορία ήδη από το πρώτο σαλόνι μάς προϊδεάζει για την ενισχυτική σχέση εικόνας-κειμένου. Διαβάζουμε: “Είχα μια οικογένεια και πηγαίναμε διακοπές στη θάλασσα”. Και η εικόνα δείχνει μια οικογένεια να απολαμβάνει το μπάνιο της στην ακροθαλασσιά. Σύγχρονη ματιά στους έμφυλους ρόλους, ο πατέρας και το κοριτσάκι του χτίζουν σπίτια στην άμμο και η μητέρα καθισμένη πιο πέρα διαβάζει το βιβλίο της. Όλα όσα δε μας λέει το κείμενο μας τα λέει η εικόνα: πώς μοιάζουν, ποια είναι τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους, τι φορούν κτλ. Πλήθος αρχιτεκτονημάτων κατακλύζει τον αμμώδη χώρο δίνοντας την εντύπωση μιας προέκτασης της πολιτείας που ζουν. Ο προσεκτικός παρατηρητής, όμως, θα εστιάσει το ενδιαφέρον του και σε άλλα στοιχεία: τα σπίτια είναι δισδιάστατα, μοιάζουν σαν χάρτινες ζωγραφίες που ρίχνουν τον μονοδιάστατο ίσκιο πίσω τους. Παντού είναι σκορπισμένα κοχύλια και αστερίες, γεγονός που μας κάνει να σκεφτόμαστε ότι κάτι απειλεί αυτή την “πολιτεία μέσα στην άμμο”, σαν τα κάστρα που φτιάχνει ο πατέρας με την κόρη του. Την εντύπωση αυτή εντείνει τόσο η σκιά των πουλιών που σχεδόν εφάπτεται με το σώμα τους, αν και δίνουν την εντύπωση πως πετούν πάνω από την πολιτεία, όσο και η μάλλον ανήσυχη ματιά της μητέρας που έχει στρέψει το βλέμμα

Έγραψαν για το βιβλίο...

της προς και πέρα από τη μεριά της πολιτείας.

[...] Το *Ταξίδι*, σαν τίτλος, αναδεικνύει τον πυρήνα του περιεχομένου, ενώ η εικόνα στο εξώφυλλο αξιοποιεί το θεματικό μοτίβο που δεν είναι άλλο από τα μεταναστευτικά πουλιά που πραγματώνουν παράλληλα με την οικογένεια, σαν σμήνος σε δικό του σχηματισμό, ένα άλλο ταξίδι χωρίς σύνορα και περιορισμούς.

[...] Όταν το παιδί κοιμάται, η εστίαση της εικόνας γίνεται τριτοπρόσωπη και ο παντογνώστης αφηγητής μάς επιτρέπει να μπούμε στο εσωτερικό των σκέψεων της μαμάς. Εδώ η εικόνα αναστέλλει την προωθητική δύναμη του λεκτικού κειμένου, μας αναγκάζει να σταθούμε σε μια “άλλη” ανάγνωση στην οποία, βέβαια, μας έχει κατευθύνει το ίδιο το κείμενο.

[...] Γενικά η επιλογή των ζεστών χρωμάτων, με εξαίρεση το απόλυτο μαύρο που σηματοδοτεί τον πόλεμο και τους κινδύνους του, είναι ένα καινοτόμο στοιχείο στην ευρύτερη θεματική του πολέμου στο εικονογραφημένο βιβλίο που συνήθως αποδίδεται εικαστικά με σκούρα χρώματα (διαβάθμιση του γκριζου, ενίοτε στο λευκό φόντο διανθίζεται με σκούρες αποχρώσεις του πράσινου και αντιδιαστέλλεται με το έντονο κόκκινο, για παράδειγμα ο *Εχθρός των Ντάβιντε Καλί και Σερζ Μπλοκ*) και δίνει μια άλλη παιδαγωγική διάσταση στην αξιοποίηση του έργου.

Είναι φανερό ότι το εικονογραφημένο πολυτροπικό κείμενο απαιτεί μια εξοικείωση με τους εικονιστικούς του κώδικες και προϋποθέτει σε πολλές περιπτώσεις τη συμβολή του ενήλικα στο ξεκλείδωμα των συμβάσεων που διέπουν το δια-ηλικιακό είδος για το παιδί-αναγνώστη. Αυτό το βιβλίο, που αξίζει να συν-αναγνωστεί με το παιδί προκειμένου να φωτιστεί η ενισχυτική εικονιστική του αφήγηση και να αναδυθεί το οικουμενικό του μήνυμα, απαιτεί μια σταθερή προσέγγιση, ο ρυθμός της ανάγνωσης να είναι αργός, να δοθεί η ευκαιρία στο παιδί να παρατηρήσει, να αφηγηθεί, να υποθέσει, να συμπεράνει, να συνδυάσει δεδομένα μιας αφήγησης που σε ορισμένα σημεία της γίνεται και ανατρεπτική. Το σίγουρο είναι ότι τα παιδιά θα μας καταπλήξουν βλέποντας πράγματα στην εικόνα που εμείς σίγουρα δεν εντοπίσαμε [...]».

Σίσσυ Τσιφλίδου, bookpress.gr

«[...] Ο λιτός λόγος της γλιστρά απαλά και αθόρυβα σαν μονόζυλο. Συγκινεί μόλο που δεν κραυγάζει. Άλλωστε εδώ ο πόνος του παιδιού-αφηγητή είναι σαν πετραδάκι λειασμένο από το κύμα καθαρό όταν το βλέπεις, απαλό όταν το χαϊδεύεις, απλό και πάναγνο. Μα όταν το σφίγγεις στην παλάμη σου αισθάνεσαι μια πίεση μια λύπη ανίσχυρη σου μεταδίδεται, διότι γνωρίζεις ότι χρειάζεται χρόνος και αγώνας για να απαλύνει έτσι το βότσαλο, όπως και στη σημερινή (και δυστυχώς όχι μόνο σημερινή) κρίση απαιτούνται κοπιώδεις προσπάθειες για να υπερισχύσει εντέλει η ιερή αλληλεγγύη, η πολυτιμη συναδέλφωση, η ευθύνη. Παρότι μετά μένεις με μια φλόγωση στην καρδιά.

Έγραψαν για το βιβλίο...

[...] Σε πείσμα της οδύνης και της κακοπάθειας, οι εικόνες είναι αναστάσιμες οι περικόλιστα αγκαλιές μάνας και παιδιών, οι θάλασσες, τα κοπαδιαστά πουλιά –“οι μετανάστες”– κατά το παιδί, ως και τα σκοτεινά δάση όπου κρύβονται κυοφορούν μίαν ανάσταση.

Για παιδιά πρώτης σχολικής ηλικίας, μα και για όσους βιώνουν από κοινού τα πάθη των συνανθρώπων μας, για εμάς όλους που γνωρίζουμε για τον απ’ αιώνας μετανάστη λαό μας. [...]».

Ελένη Σαραντίτη, diastixo.gr